

JURAJ BATELJA, SVJEDOK STEPINČEVA GLASA
SVETOSTI. PRINOSI ZA ŽIVOTOPIS BISKUPA
DRAGUTINA NEŽIĆA UZ 75. OBLJETNICU
NJEGOVA SLUŽENJA CRKVI U ISTRI

Zagreb 2022., 440. str.

Proširujući svoju dominantnu temu: život i djelovanje bl. Alojzija Stepinca, dr. Juraj Batelja otkriva našoj historiografiji osobu osebujnog premeta i osobnog svjedoka povijesnih događanja, porečko-pulskog biskupa Dragutina Nežića. Pozicija se objavljuje u povodu 75. godišnjice njegova odlaska s mjesta spirituala (duhovnika) zagrebačke bogoslovije u Pazin na službu vršitelja dužnosti apostolskog upravitelja novoosnovane Pazinske apostolske administrature. Predstavljanje knjige bilo je 6. veljače 2022. u župnoj crkvi u Krašiću te na još nekoliko mjesta.

Dragutin Nežić rođen je u Donjoj Reki u blizini Jastrebarskog 28. siječnja 1908. Nakon školovanja izabire svećenički poziv i nakon filozofsko-teološkog studija zaređen je za svećenika u Zagrebu 1930. godine. Prijelomna godina u njegovu životu bila je 1947., kada je zauvijek napustio Zagreb i počeo služenje Crkvi u Istri. Za biskupa je zaređen 1950., a preminuo je 30. siječnja 1995. u Poreču.

Knjiga je podijeljena na dva dijela s više poglavlja. Ima 440 stranica te bogat slikovni prilog mahom originalnih fotografija na 23 strane. Djelo izlazi u autorovoj nakladi. Prvi dio knjige donosi monografsku obradu života i vremena u kojem je djelovao istarski biskup, dok drugi dio u vidu originalnih materijala donosi njegov prinos proglašenju blaženim Alojzija Stepinca. U prvom poglavlju *Na putu do svećeništva i biskupstva* autor donosi detalje iz života Dragutina Nežića – iz njegova školovanja te doktorskog studija u Rimu. Detaljno opisuje njegove rimske i zagrebačke službe te suradnju sa zagrebačkim nadbiskupima. Drugo poglavlje nosi naslov *Biskup porečki i pulski*. Tu nalazimo sve peripetije s kojima se Dragutin Nežić suočavao postavši 1947. godine upraviteljem prvotne Pazinske administrature u kontekstu poslijeratnog komunističkog progona Crkve i klera, pitanja zona i pripadnosti Istre Hrvatskoj, odnosno Jugoslaviji. Ta je godina bila prijelomna za njega jer nakon odlaska u Pazin za njega više ništa

neće biti isto. U trećem poglavlju pod naslovom *Suradnja zaslužjenog kardinala Stepinca i biskupa Nežića* autor iznosi detalje odnosa između zagrebačkog nadbiskupa i Dragutina Nežića te daje detaljan odgovor na pitanje skrivanja i nalaženja Stepinčevih dnevnika. Četvrto poglavlje nosi naslov *Biskup Nežić na meti javnog tužitelja Jakova Blaževića* i donosi svjedočanstvo odnosa Nežića i javnog tužitelja Jakova Blaževića nakon pada komunizma te korespondenciju kojom se državni tužitelj želi obraniti i sprati ljagu sa svojega imena. U petom i šestom poglavlju ističu se zasluge i prinosi mons. Nežića beatifikacijskim procesima, te ga nalazimo uključenog u istragu života i svetosti biskupa Josipa Langa i majke Kludije Boellein. Drugi dio kroz sedam poglavlja donosi dokumentiranu suradnju biskupa Nežića u procesima za proglašenje blaženim Alojzija Stepinca. Sudjelovanje u složenim procesima za proglašenje pojedinih kandidata blaženima i svetima traži veliku umješnost i vjerodostojnost. Zato je imenovanje u takve komisije potvrdom kompetencija i veličine dane osobe, bilo istražitelja bilo svjedoka procesa. Autor donosi u prvom poglavlju četiri svjedočanstva biskupa Nežića na sudištima u Rimu 1983. godine. Drugo poglavlje predstavlja odgovor istarskog biskupa na upitnik o životu, radu i kreposti Alojzija Stepinca iz 1988. godine. Treće poglavlje jest izjava biskupa Nežića o njegovoj ingerenciji u dnevniku krašićkog župnika Vranekovića. Četvrto je poglavlje kratak osvrt na film o Alojziju Stepincu iz 1990. godine. Peto poglavlje prosudba je iz 1992. godine o prevodilačkom radu Alojzija Stepinca. Šesto je ovjerovljeno svjedočanstvo o herojskim krepostima Alojzija Stepinca iz 1993. godine. Posljednje poglavlje donosi razgovor između biskupa Nežića i autora. Kao Stepinčev čovjek od povjerenja iznosi mnoge detalje iz njegova svakodnevnog života, kontekst djelovanja te ocjenu njegova prevoditeljskog rada.

Neupitna veličina biskupa Dragutina Nežića ima svoj temelj u složenosti i slojevitosti njegove osobe. Prvo ga vidimo kao darovitog studenta koji, postigavši doktorat iz teologije u Rimu 1935. godine, dolazi u Zagreb, gdje postaje obredničar (ceremonijar) nadbiskupu Baueru, a nakon njega nadbiskupu Stepincu. U njegove obaveze spadalo je i vođenje dnevnika službe zagrebačkog nadbiskupa, čime postaje kroničar života i djelovanja aktualnog zagrebačkog nadbiskupa. Nakon te službe s Alojzijem Stepincem vezalo ga je osobno prijateljstvo i obostrana naklonost, zato je upravo Nežić važan svjedok Stepinčeva života. Za vrijeme studija fascinirao se proglašenjima svetaca koja su se događala u vatikanskoj bazilici sv. Petra i zato je cijeloga života skupljao građu za proglašenje blaženika i svetaca te aktivno sudjelovao u crkvenim sudištima i profilirao se kao stručnjak. Vidio je posebnu šansu za aktualizaciju kršćanskog

života upravo u potvrđivanju aktualnosti evanđelja na primjeru novih svjedoka; blaženika i svetaca.

Koliko je blizak bio odnos Nežića i Stepinca, pokazuje to što je Stepinac upravo Nežiću povjerio brigu za svoju majku nakon što je bio uhićen, da on bude kontakt između majke na slobodi i sina u zatvoru. To pokazuje povjerenje koje su imali jedan u drugoga i govori o njihovu odnosu. Nakon rimskog razdoblja, u kojem obnaša službu duhovnika Zavoda sv. Jeronima (1939. – 1941.), dolazi u Zagreb u svojstvu duhovnika i predavača zagrebačke bogoslovije. Tu ostaje do imenovanja vršiteljem dužnosti upravitelja apostolske administrature hrvatskog dijela Tršćansko-koparske biskupije u Istri. Za vrijeme suđenja Alojziju Stepincu 1946. godine bio je u pratnji papina izaslanika regensa apostolske nuncijature u Beogradu mons. Josepha Patricka Hurleya nazočan suđenju u svojstvu tumača te je kao nepristran svjedok ostavio svoju uspomenu na suđenje. Najveća historioografska vrijednost djela jest da su u približavanju lika i djela biskupa Nežića korišteni njegovi dnevnik, u kojima se vidi koliko je duboko živio svoje vrijeme i bio autentičan i kritičan promatrač svojega vremena. Iako nije bio povjesničar po školovanju, bio je to po djelovanju. Imao je kao povjesničar usađenu svijest o vrijednosti i važnosti pisane riječi. Ta historioografska svijest učinila ga je piscem 43 sveska osobnih dnevnika *Cursus dierum (Diarium)* koji čine odličan izvor za upoznavanje njegove osobe i njegova vremena. Kao čovjek svojega vremena duboko je proživljavao stradanja Crkve i teškoće koje su pratile njezino pastoralno djelovanje, ali i političke prilike. Bio je prvi hrvatski biskup Istre nakon Dobrile, a postavljen u međunarodnu zonu u poslijeratnom kaosu uspio je izdržati političke pritiske i prvi put u povijesti ujediniti istarsku Crkvu u jednu biskupiju. Pri ukidanju željezničke pruge Rovinj – Kanfanar prosvjeduje kod viših vlasti, jer smatra odluku štetnom i nepravednom za živalj središnje Istre, no njegova intervencija ostaje bez uspjeha. Zanimljivo je njegovo mišljenje izraženo u dnevniku da je poslan u Istru kako bi spasio Istru od talijanskog biskupa, ali i sebe, jer kao Stepinčeva povjerenika čekali bi ga progoni da je ostao u Zagrebu. Takvo slanje u međunarodnu zonu Istre vidimo u kontekstu poslijeratnog progona klera u drugačijem svjetlu. Nežić je ostao *persona non grata* u očima državnih vlasti sve do pada komunizma. Dobivši državno odlikovanje s likom Josipa Broza Tita 1977. godine, naglašeno mu je da je odlikovanje dobila biskupija u povodu proslave ujedinjenja, a ne on osobno. Ostao je vjeran Stepinčevoj liniji beskompromisne vjernosti Sv. Stolici, pogotovo kad su bila u pitanju staleška društva svećenika pod patronatom sveprisutne UDBA-e. Tu je pokazao Stepinčevu nepopustljivost i doživio velik uspjeh. I upravo je naglašeni bliski odnos sa Stepincem utjecao

na to da je Nežić bio jedan od najskrovitijih biskupa svojega vremena, pa se zato posvetio povijesti i pisanju te nije vršio velike službe unutar biskupskih konferencija. Bio je zato aktivni član Drugoga vatikanskog koncila u komisiji za laike. Njegovo osobno svjedočanstvo važan je doprinos pokušaju povezivanja i razumijevanja višeslojnosti povijesnih i društvenih događaja te crkvenih promjena toga vremena. Upravo je on potaknuo župnika Vranekovića u Krašiću da bilježi riječi i događanja za vrijeme sužanjstva nadbiskupa Stepinca. To mu je kasnije davalo u njegovim očima pravo da križa imena u tim istim dnevnicima te trga stranice, čime je pomalo narušio njihovu autentičnost, ali i zaštitio ondje upisane osobe od eventualnog progona. Došavši u Istru nekoliko tjedana nakon ubojstva Miroslava Bulešića, pristupio je skupljanju građe i saslušavanju svjedoka za njegovo proglašenje blaženim, no uskoro je morao obustaviti proces, koji je nakon pada komunizma uspješno dovršen.

Donoseći mnogobrojne i raznovrsne izvore, navedena knjiga dostojna je popuna historiografskog vakuuma o osobi biskupa Nežića. Obogaćenje postojeće literature znat će cijeniti povjesničari druge polovice 20. stoljeća. Osoba Dragutina Nežića kao autentičnog svjedoka života i postupanja Alojzija Stepinca vrijedna je pažnje i proučavanja u istoj mjeri u kojoj je zanimljiva i njegova djelatnost u poslijeratnoj Istri. Zagrebačko razdoblje njegova života bilo je neobrađeno, što ova pozicija ispravlja donoseći nove spoznaje. Djelo će svakako obogatiti pogled na djelovanje i ulogu Katoličke crkve u Hrvatskoj u poslijeratnom kontekstu mijenjanja granica i težnje za teritorijalnom cjelovitošću.

Vito Spetić